

Het belang van je verantwoordelijkheid nemen als ouder

'Belast je kind niet met je verleden'

Als je kind een andere weg gaat in kerk, geloof en leven is dat soms pijnlijk voor (groot)ouders. In het Friesch Dagblad de komende weken een serie artikelen over vragen en thema's die kunnen leven bij ouders. Vandaag deel 2: over ouderlijke verantwoordelijkheid.

Kind en geloof

JAAP VAN DER MEIDEN

'Ik herinner het me nog als de dag van gister. Ik was acht jaar en had zelf een vogelhuisje in elkaar geknutseld. Ik hoopte mijn vader te plezieren door te laten zien dat ik ook best handig was. Diep van binnen hoopte ik natuurlijk vooral dat hij trots op me zou zijn. Toen hij 's middags thuiskwam nam ik hem mee naar het schuurtje en toonde vol trots mijn creatie. Zonder woorden pakte hij het beet en bekeek het. Daarna smeet hij het op de grond, trapte het met één enkele stamp van zijn grote schoen kapot en zei: wat een prutswerk, jij kunt ook niks!'

Het is één van de vele pijnlijke voorbeelden die ik in mijn werk als gezinstherapeut te horen krijg. Verhalen die iets laten zien van falende ouderlijke verantwoordelijkheid. Maar wat houdt ouderlijke verantwoordelijkheid eigenlijk in? En waarom gaat het zo vaak mis. En is er wel wat aan te doen?

Erkenning en vertrouwen

Ouderlijke verantwoordelijkheid houdt in dat ouders zorg dienen te dragen voor hun kinderen, zodat deze kunnen opgroeien tot gezonde volwassenen die op hun beurt in staat zijn hun plaats in het leven in te nemen. Ouders zorgen voor zaken als eten en drinken, veiligheid, opleiding, normen en waarden, et cetera. Maar ouderlijke verantwoordelijkheid dient vooral tot uitdrukking te komen in het geven van vertrouwen en erkenning. Wat eten en drinken is voor de groei van het lichaam, is erkenning voor de groei van de persoon. Als ouders laten merken waardering te hebben voor wat hun kinderen doen, als kinderen erkenning en daarmee vertrouwen van hun ouders ontvangen dan is daarmee het belangrijkste ingrediënt voor een goede ontwikkeling gegeven.

Gelukkig gaat dat meestal vanzelf, of beter gezegd, zijn ouders daar van nature ook toe geneigd. Bijvoorbeeld als je kleine dochter van vier vol trots haar eerste tekening laat zien. Dan zeg je toch: wat een prachtige tekening! Je plakt 'm op de koelkast waar 'e al snel vergezeld gaat worden door nog meer van die creaties. Maar denk je op dat moment dat je dochter inderdaad een kunstschilder in de dop is? Welnee, objectief genomen is de tekening van je dochter waarschijnlijk - met alle respect -

gewoon lelijk. Je beoordeelt niet de tekening. Je vertelt je dochter eigenlijk dat je trots op haar bent en dat je van haar houdt. Want dat hebben kinderen nodig. Dat bemoedigt ze, dat leert ze dat ze erbij horen, geeft ze vertrouwen in de omgeving en in zichzelf. Het maakt kinderen sterk en doet ze uitgroeien tot krachtige, volwassen mensen.

Soms aarzelen ouders om complimentjes te geven, uit angst dat kinderen 'trots' worden en naast hun schoenen gaan lopen. Maar ik geloof niet dat er ook maar één kind naast z'n schoenen is gaan lopen omdat ouders het vertrouwen in hem of haar hebben uitgesproken. Iemand met een gezond gevoel van eigenwaarde heeft het niet nodig naast z'n schoenen te lopen. Dat doe je in feite als compensatie, misschien wel juist als je die erkenning zo gemist hebt en er nog erg van afhankelijk bent.

Als kinderen ervaren dat ouders achter hen staan en vertrouwen in hen hebben, als kinderen altijd hebben kunnen rekenen op de steun van hun ouders, als ze hebben ervaren dat hun ouders er altijd waren als ze hen nodig hadden, dan geeft dat stabiliteit en vertrouwen. Dan kunnen ze de wereld aan.

Verbondenheid

Dat met name ouders verantwoordelijk zijn voor die erkenning heeft te maken met de zogenaamde existentiële verbondenheid tussen ouders en kinderen. Een onverbreekelijke verbondenheid die niet gebaseerd is op vriendschap of liefde (al is daar wel vaak sprake van in een ouder-kind relatie), maar op de bloedband. Dat wil overigens niet zeggen dat die verbondenheid altijd als prettig wordt ervaren. Jammer genoeg kunnen we overal om eens heen zien dat de ouder-kind relatie soms zeer problematisch kan zijn, hetgeen misschien juist wel het bewijs is van het belang van die relatie. Ouders zijn de belangrijkste mensen die het kind erkenning kunnen geven. Sterker, ouders zijn daar zelfs voor verantwoordelijk. Omdat kinderen daar van afhankelijk zijn voor hun opgroeien.

Om op een goede manier ouderlijke verantwoordelijkheid gestalte te kunnen geven is

het belangrijk dat je je ook onbelemmerd kunt richten op het belang van hun kinderen. En daar gaat het nogal eens mis. Ouderlijke verantwoordelijkheid wordt gedragen door mensen van vlees en bloed. Je bent zelf kind geweest, hebt een geschiedenis waarin je misschien zelf ook butsen en deuken hebben opgelopen. En als dat zo is, bestaat het risico dat de teleurstellingen uit het verleden, verhaald worden op de volgende generaties. Dan kan de aandacht voor het kind, dan kan de ouderlijke verantwoordelijkheid worden vertroebeld door de pijn of teleurstelling van de ouder.

De belangrijkste teleurstelling waar je als ouder mee kunt rondlopen is het gebrek aan dat wat juist zo essentieel is in de opvoeding: erkenning. Daardoor kan een gebrek aan vertrouwen ontstaan, met als consequentie dat het dan moeilijk is om bijvoorbeeld je eigen kinderen het vertrouwen en de erkenning te geven die ze nodig hebben. Vanuit je eigen opgelopen tekort bestaat ook het gevaar dat je van je kinderen gaat verwachten dat zij jou die erkenning geven.

Omdat je als ouder 'macht' over je kinderen hebt, kun je kinderen daar als het ware toe verplichten. En aangezien kinderen er graag alles aan willen doen om ouders tevreden te stellen, kan dat leiden tot ongepaste vormen van geven. Om aan de wensen en behoeften van de ouder tegemoet te komen. Dat maakt kinderen zo kwetsbaar voor falende ouderlijke verantwoordelijkheid. De prijs voor het dragen van een dergelijke verantwoordelijkheid is echter hoog. Het kind ontvangt niet wat het nodig heeft en wordt te zwaar belast.

De kwaliteit van het ouderschap wordt dus in hoge mate bepaald door de kwaliteit van het eigen opgroeien. Dat geeft een verantwoordelijkheid. Ouderlijke verantwoordelijkheid betekent dus ook: er alles aan te doen om te voorkomen dat je je kind belast met je eigen verleden. Daarom zul je soms eerst de teleurstellingen uit je eigen leven zo goed

mogelijk moeten verwerken. Ik noem dat in mijn boek *Als banden knellen: verantwoordelijkheid nemen voor je eigen geschiedenis*. Als je dat proces aan wilt gaan, kun je verlost worden van het gevoel dat je slachtoffer bent van je geschiedenis.

Dan kun je keuzes maken die je ervoor behoeden al te zeer de consequenties van het verleden te laten neerkomen op onschuldige derden. Volgens mij is dat een voorwaarde voor ouderlijke verantwoordelijkheid. Erkennen dat er in je eigen leven, in je eigen opgroeien en in je eigen relatie met ouders dingen zijn misgegaan, dat je teleurgesteld bent, misschien zelfs wel beschadigd bent. En er vervolgens werk van maken om dat zodanig op te lossen, dat je de rekening van dat onrecht niet zult verhalen op je kinderen.

Verantwoordelijkheid

In een volgend artikel in deze serie zal ik nader stil staan bij de manier waarop volwassen mensen verantwoordelijkheid kunnen nemen voor hun geschiedenis. Het draait in ieder geval om jezelf niet langer als slachtoffer van je eigen geschiedenis zien, maar verantwoordelijkheid nemen voor wat hier en nu van je verwacht wordt. Dat vergt echter soms een heel proces. Het getuigt van respect en betrouwbaarheid als je dat durft aan te gaan.

Het getuigt van volwassenheid als je je verantwoordelijkheid naar je eigen kinderen stelt boven je eigen geschiedenis. Het levert je uiteindelijk ook veel op als je ouders aan durft te spreken vanuit de intentie de relatie te willen herstellen. Dan doe je recht aan diegenen die van jouw zorg afhankelijk is. En het getuigt bovenal van verantwoordelijke zorg als je je eigen handelen, ook jegens je kinderen, tegen het licht durven te houden en je daarop durft te laten aanspreken. Als je durft te bekennen aan je kinderen of anderen dat je op momenten tekort bent geschoten. Omdat dat ten diepste ook bij ouderlijke verantwoordelijkheid hoort. En omdat dat het beste is dat we kunnen doen.

*Jaap van der Meiden is adjunct directeur van de HdS, christelijke organisatie voor zorg en welzijn te Barneveld. Tevens is hij opleider en supervisor contextuele hulpverlening aan de Christelijke Hogeschool Ede en heeft hij een praktijk voor christelijk georiënteerde hulpverlening en contextuele therapie. Hij is auteur van het boek *Als banden knellen; Over relatieproblemen tussen volwassen kinderen en hun ouders* Uitgeverij Groen, Heerenveen, (2003) ISBN 90 5829 244 4.*